

Učiteljski Tovariš.

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: Bodimo — moške! — Iz mojega potovanja. — Učiteljski pravnik. — Zmes. — Dopisi. — Društveni vestnik. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Bodimo — moške!

(Dopis z Goriškega.)

»Učiteljski Tovariš« se dovoljno bavi z razmerami na Goriškem, da imajo njegovi čitatelji na sploh precej jasno sliko. Toda nikdo še ni živeje posegel v naše učiteljske vrste, da bi bilo tudi na to stran več jasnosti. Nekaj naj jaz izpregovorim, kar me že nekaj časa peče, ko vidim, kako si učitelji sami izpodsekavamo vejo, na kateri sedimo.

Razumen človek bi dejal, da je čisto po sebi umevno, na kateri strani bi moralo stati vse učiteljstvo, na klerikalni ali napredni. — Često se je poročalo iz naše dežele, da je vse učiteljstvo v vrstah narodno-napredne stranke. To pa ni resnično! Naprednjaki so le bolj inteligentni učitelji, ki tvorijo sicer lepo večino, ali še oni se dele po odločnosti v več razredov. Prav lepo število pa je tudi klerikalnih učiteljev, ki vedé ali nevedé dosledno trobijo v klerikalni rog. Moj Bog, tako debelo prijateljstvo vlada med učiteljem in nuncem, ali tako

grozno ima zadnji prvega v svojih kleščah iz raznih vzrokov, da gre učitelj po komandi iz farovža čez drn in strn. In taki učitelji so navadno jako agilni; oni nastopajo povsod, ne boje se zamere, ne kake disciplinarne kazni, oni gredo odločno za svoje »prepričanje«. Ob zadnjih volitvah smo našli več takih učiteljev nego onih, ki so enako odločno nastopili v prilog narodno-napredne stranke. Tega dejstva ni mogoče zbrisati, in je žalostno dovolj! — Toda, prosim, naj se nikdo ne čuti žaljenega radi mojih odkritosrčnih besed. Bolezen treba poznati, da se najde zdravilo!

Dalje je mnogo takih učiteljev, ki se bodo vsekdar šteli med naprednjake, pa vsak hip gredo za klerikalce po kostanj v žrjavico. — V neki občini sta dva učitelja; ob državnozbornih volitvah sta bila za narodno-napredno stranko, ali ob volitvah v občinski zastop sta oba delala in volila za nunčevo listo proti čisto napredni. Njima se je zahvaliti, da so zmagali klerikalci. — Od tedaj sme hoditi eden učiteljev na lov, ki je v nunčevem najemu! Ali je to dostojno? Je-li to možko? Kje je naš učiteljski ponos? — Podobnih slučajev je dovolj!

Iz mojega potovanja.

(Poročal pri zabavnem večeru »Ljubljanskega učiteljskega društva« Fr. Črnagoj, nadučitelj na Barju.)

(Konec.)

Pač so za mlade Barjančke zdaj vse drugi časi. Pred strogim hodžo in brezsrčno hodžico se ne da ničesar utihotapiti, ničesar skriti. Neusmiljeno tirata vsacega nemarneža, četudi v mrazu ven na prosto, da si osnaži obuvale, roke, lica in ušesa. Tiransko zahtevata, da mladi softe spoštujejo stare ljudi in jih pozdravljajo, da se ne tepo, ne kepajo in ne kamenjajo.

To je divjim softam najhujše; tudi Sarf jim dela mnogo truda, v ostalih vedah pa še precej dobro napredujejo... celo petje kaže, da ne bo več slično žabjim povpevicam.

Nedavno sem bil v barjanski medresi in priznati moram, da se poučuje v nji po istih pedagoških in didaktičkih načelih, kot se to godi pri olikanih narodih. Le kar se vzgoje tiče, se ista v nekej malenkosti razlikuje še od naše.

Rad bi bil povprašal hodžo marsikaj, zato ga povabim po razlagi korana v kavarno na škudeljco čorbe, kar hodža milostno sprejme.

»Častiti hodža«, rečem mu, ko spijsava prvo škudeljco, kako pa je pri vas v medresi s palico? Presenetilo me je, da je nisem videl v medresi, ker nisem menil, da ste na tako visoki stopinje vzgoje.

»O efendi... kako si mlad!... Danes je le slučajno nisem rabil. Pri nas imamo celo v koranu paragraf, ki nam zapoveduje, da kaznujemo hudobije vselej s palico. To je paragraf 24.«

»O čudo, hodža«, pravim jaz, »pri nas ravno isti paragraf prepoveduje to! In to je prav, vsaj palico rabijo le barbari!«

»Čuj me, efendi, povem ti zgodbico!« Na to prične:

Bil je hodža, ki je hotel več znati, kot smo znali drugi. Prevrniti je hotel vse na glavo, a najbolj pa ga je bodel § 24 v oči. Zato se oglasi nekega dne v medresi:

»Ljubi softe... od danes dalje hočem vas učiti le z besedo, palico sežgem. Upam pa, da me ubogate na besedo, da hodite po potih mirno, se ne tepete, ne kepate in ne kamenate! Obljubljate?«

»Pri Mohamedu — — obljubljamo!« zavriskali so softičke — — pa udrli proti domu.

»Salem alejkum, dragi hodža!« pozdravijo prihodnjega dne mladi softe.

Popolnoma odločnih učiteljev, ki bi se upali vsekdar i javno nastopiti, je pa malo! In vendar so pri nas razmere za učiteljstvo v tem pogledu mnogo ugodnejše nego na Kranjskem. Večina vseh okrajnih šolskih svetov je naše stranke, in ta večina ne dopusti nikdar, da bi se učitelju dogodila krivica radi naprednega mišljenja in delovanja. Le govoriti treba o pravem času! Zato se je kar čuditi, kako so mnogi tovariši, dasi vrli pristaši narodno-napredne stranke, tako grozno »previdni«, da ne rečem »boječi«, kako kar trepetajo pred napadi farovške revolveržurnalistike. — Ako pa kje obdolžujejo kakega učitelja, da je pisal ta ali oni dopis v »Sočo«, tedaj hiti na vso sapo zagotavljati, da to ni res, in daje izjavo v »Sočo« ali morda celo kar v farovške liste!

Tovariši! Bodimo možje! Ni treba razsajanja, ne javnih škandalov — teh se klerikalni učitelji nič ne bojé! — marveč resno in moško stoj vsakdo za svoje pošteno prepričanje. Kedarkoli treba: ven med narod, ne skrivati se kot polži! Bodimo povsod delavni, kjer narod delavcev potrebuje: v društvih, zadrugah, posojilnicah, s tem si pridobimo ugled, pridobimo vpliv, ki nam tiče! S praznimi deklamacijami ne morejo izhajati več niti nunci, ki imajo na razpolago nebo in pekel, — tudi oni se vrivajo povsod, kamor ne spadajo, a kjer je torišče za pravega ljudskega učitelja! — Svojega političnega prepričanja nam ni treba skrivati nikdar, in kadar treba, posebno ob volitvah, pojdemo odločno za narodno-napredno stranko! Kvakanje klerikalcev naj ne oplaší nikogar, ker oni to nameravajo! Poznajo nas in nam hoté zapreti usta ter odstraniti nas od političnega dela! Ali naj se jim ta nakana posreči?! Nikdar!

»Salem, deca, salem!« odzdravlja hodža; ste se vedli včeraj domu grede dopadljivo Alahu?»

»O učeni hodža, vsi smo se — — samo Adil je zalučil stari Arifi kepo blata tja v hrbet, pa Abdul, zbil je nekaj lončkov s telegrafskih drogov — — in pa Fehim se je povaljal v blatu Ibrahima, da danes nag pri peči ždi, ker mu majka hlače pere!« so tožili softe.

»O, Adil — — Abdul — — Fehim — — kje pa je obljuba?« zaječi užaljen hodža.

»O hodža — — hodžice — — prizanesi nam, pozabili smo obljube le — — hoteli pa te nismo žaliti! Ponavljamo: Pri Alahu — — nikdar več!« jecali so Adil, Abdul, Fehim.

»Adil, Abdul, Fehim — — bodi naj; verujem vam!« dé slovesno hodža; pa dostavi še: »Verni moslemini, nađebudni softe — — se bodete še kepali, po cesti kamenjali in valjali se po blatu?«

»Mili hodža — — pri Alahu, pri Alahu, prisezamo: Nikdar več!« — — in udrl je zopet trop mladih soft čez prag medrese, kot udre potok skozi odprto zatvornico čez jez.

Sivolasi hodža pa si gladi dolgo brado in mrmra: »Ljubi dečaki to — — pa ubogljivi ko ovce — — pri mojej bradi: ne bo mi treba palice!«

Učiteljski pravnik.

Priobčuje »Pedagogičsko društvo« v Krškem.

(Dalje.)

Učiteljske plače po drugih deželah.

1. Štajarsko.

Tukaj je kombiniran osebno-krajevni sistem. Zakon z dne se glasi:

Člen I. Členi I. do VI. zakona z dne 3. vel. travna 1874 ter § 27. in 73. zakona z dne 4. svečna 1870 stopita iz veljave ter pridejo na njih mesto naslednja določila:

§ 1. Kategorija podučiteljev in podučiteljic se opusti.

§ 2. Od 1. mal. srpana 1899 se določijo letne plače stalno nameščenih učiteljev na javnih ljudskih šolah po štirih stopnjah, in sicer: 1. V mestu Gradcu z 850 gld. 950 gld., 1050 gld. in 1150 gld.; 2. na šolah prvega krajevnega razreda s 700 gld. 800 gld., 900 gld. in 1000 gld.; 3. drugega krajevnega razreda s 600 gld., 700 gld., 800 gld. in 900 gld. in 4. tretjega krajevnega razreda s 500 gld. 600 gld., 700 gld. in 800 gld. V vsako teh višjih stopenj pridejo oni učitelji, kateri so postali stalni po pravomočnosti tega zakona v 10., oziroma 20. in 30. službenem letu, računši s prvim dnem meseca, ko so dosegli izpričevalo učne sposobnosti. Učitelji pa, ki so bili stalni pred pravomočjo tega zakona, se uvrste takoj v drugo plačilno stopnjo, oziroma v tretjo, ako imajo 20. ter v četrto, ako imajo 30. službeno leto.

§ 3. Stalno nameščeni učitelji (učiteljice) dobivajo od pet do pet let starostne doklade po 100 gld., ako službujejo nepretrgano in z zadostnimi uspehi.

§ 4. Učiteljskemu osebju, ki je dobivalo starostne doklade že pred pravomočjo tega zakona, se iste dopolnijo na 100 gld. Stalni podučitelji (podučiteljice) ter provizorični učitelji (učiteljice) dobijo za dosedanje stalno službovanje eno tretjino.

»Salem alejkum«, doni pozdrav prihodnjega jutra hodži nasproti.

»Salem, salem,« hiti čestiti hodža; »je bila vaša pot iz medrese včeraj mirna, prikupna Mohamedu?«

»O, sveti hodža, bila je mirna — — bila; a danes je pa Abdul metal kamenje, in je Fehim zbijal lončke — — ter je Adil po blatu valjal Fezajgiča, da danes ta varuje peč, ker mu njega majka hlače pere!« hite softe.

»O Abdul — — o Fehim — — o Adil — — što pa je s prisego?« zastoče hodža.

»O hodža — — dobri hodža — — na misel le nam ni prišla prisega! — — Pa z nova ti prisezemo pri Mohamedu: Nikdar — — nikdar več! — — Samo še danes nam odpusti!« ječe Abdul, Fehim, Adil.

»Abdul, Fehim, Adil — — še danes bode naj! — — Odpuščam! — — Prisezite pa mi s podvojeno prisego: Pri Mohamedu in pri Alahu prisezamo, da pustimo blato — — kamenje in — — lončke — — v miru!«

»Pri Mohamedu in pri Alahu prisezamo!« — — in že drve divji softe krikom ven na cesto, kot drvi hudournik čez skaline.

Truden sede hodža, prekrižavši noge, v mehko trato, pred medreso, da si odpočije od napora.

§ 5. Za pripoznanje starostne doklade onim učiteljem učiteljicam), kateri so postali stalni šele po pravomoči tega zakona, je merodajen prvi dan prihodnjega meseca odkar so dobili spričevalo učne usposobljenosti.

§ 6. Ne zavleče se pa pripoznanje poznejše starostne doklade, če se predidoda tudi ni dovolila v navadnem času.

§ 7. Starostne doklade, katere pripoznava dež. šol. svet, ne smejo presežati zneska 600 gld. ter se vračunijo k pokojnini.

§ 8. Ravnatelj, nadučitelj in stalni učitelj, kateri so šolski voditelji, imajo pravico do opravilne doklade. Ista se istotako vračuni k pokojnini. Dobivajo pa ravnatelj trirazrednih meščanskih šol letnih 200 gld. ter za vsako nadaljnjo vzporednico po 25 gld.; vendar ne sme opravilna doklada meščanskega ravnatelja presežati 300 gld. Voditelji, oziroma nadučitelji eno- ali dvorazrednic dobe letne opravilne doklade 75 gld., za vsak razred na več razrednicah pa po 25 gld.; več nego 200 gld. vendar ne sme znašati opravilna doklada učiteljev.

§ 9. Učiteljsko osebje, katero ima le zrelostno izpričevalo, dobi letne nagrade (remuneracije) 420 gld., oni pa, kateri imajo sicer izpit učne usposobljenosti pa so vendar začasni učitelji, dobe s prvim dnem prvega meseca po izpitu plačo najnižje stopnje dotičnega kraja. Pomožni učitelji, kateri nimajo nikakega izpričevala, dobivajo letno nagrado 360 gld.

Zmes.

XXVIII.

Klerikalna revolver-žurnalistika napada slovensko napredno učiteljstvo, kjer le more. Iz muhe napravi slona. Zadnjič nas je poštenjak »Slovenec« radi znanega Tavčarjevega glasovanja hotel po ovinkih proglasiti ne-lojalnim.

Stavim — — ne bo treba palice! — — Softe so kot jagnjeta, le nekoliko divji in pozabljivi — — a današnja prisega bo držala! — — Ko pa dosežem uspeh, napravim poročilo na divan, kako vzgojujem blagodejno softe in to brez palice — — naredo me gotovo za kadija, celo vizirja, — — popnem se do najvišje časti. Proslavljali me bodo celo neverni kavri!»

Tam od daleč pa zadoni presunljiv krik in vik.

»Pri Alahu — — — kaj li je?« sikne stari hodža ter skoči kot mladenič kvišku

»O Mohamed — — — o Alah — — — li vidijo prav moje opešane oči? — — — Ne — — — ni mogoče — — — da je že res! — — — Abdul valja Fehima — — in Adil — — po obeh nabija! — — — Uničene so moje nade — — — o Mohamed — — — o Alah!« stoče hodža in si ruje sivo brado. Potrč, uničen stopa v goščo, izvleče krivec in odreže šibo.

Prihodnji dan.

»Salem alejkum — — alejkum modri hodža!« doni vse vprek.

»Nič salem — — nič alejkum — — moder hodža sem pač vedno — — a danes hočem biti najmodrejši! — — Semkaj Fehim — — semkaj Adil — — semkaj

Dne 8. maja t. l. je bil Vilko Mlejnik, kurat pri Sv. Ivanu pri Matenji vasi, notranjski rogovilež, brutalen brezobziren agitator itd., pri c. kr. deželnem sodišču v Ljubljani spoznan krivim **hudodelstva razžaljenja Veličanstva** in obsojen na štiri mesece težke, s posti postrene ječe ter povrnitev sodnih stroškov. Ako bi se kaj takega pripetilo kateremu učitelju, stavim dva ožlindrana tisočaka kron proti dvema vinarjema, da bi vsa klerikalna armada vpila na vsa usta: glejte, vsi slov. napredni učitelji so nelojalni! Tak varav sklep napravljajo vedno iz slučaja posameznika na ves stan. Mi ne storigo tega, ali ta slučaj smo pribili v album klerikalcev!

Stara navada je, da klerikalci kujejo vsako najmanjšo zaslugico v deveta nebesa. Jednak slavospev je spis Benkoviča v knjigi »Spomen-cviece«. — »Slovenski duhovniki — gojitelji prosvete«. Evo dva zgleda: »Nje duhovniki so bili pri vseh narodih prvi in najbolj požrtvovalni pionirji kulture«. »Cerkev je bila vedno prijateljica šole«. Koliko je to prijateljstvo vredno, kažejo skušnje in klerikalno časopisje. »Drage volje so odstopili v učne smotre del svojega stanovanja, žrtvovali so v blagor mladine vse svoje duševne moči, pa tudi vsa, itak le skromna (!) gmotna sredstva. Slovenska duhovščina je bila torej že od pamtiveka gojiteljica omike in prijateljica šole.« Kdor ne verjame tega, ne bode zveličan. Med tisoči slov. duhovnikov so se našle tri izjeme, namreč Jurij Japelj, Fr. Pirc in M. Mladič, ki so poučevali tudi v posvetnih predmetih. Iz tega pa sklepa: »**Mnogi** so učili odraslo mladino tudi umnega gospodarstva, sadjereje, živinoreje in drugih praktičnih predmetov.« Med pesniki je nalašč izpuščen A. Aškerc, ali je v sumaričnem izkazu »razni mlajši nadarjeni pesniki,« čeprav so njegove pesmi, izimši S. Gregorčiča, tisočkrat več vredne, ko vse pesništvo klerikalcev. No, nekaj zaslug je pozabil Benkovič še omeniti, kar dodamo tukaj, to so namreč: konzumi, Reiffeisenove posojilnice in — negovanje vraž.

Abdul — — da pritisnemo prisegi še pečat in podpis!« kriči srdito hodža.

In pečatil je čestiti hodža — — tri pečate Fehimu, tri pečate Adilu in tri pečate Abdulu!

Fehim, Adil in Abdul pa so se zvižali med kolena razjarnega hodže in tulili 99. suro korana ki pričinja: »O Mohamed — — o Alah — — o jerum, jerum!« — —

»To je moja zgodbica, efendi«, pristavi hodža; »ta čestihlepni hodža bil sem jaz. Opustil sem hlepenje po vezirstvu pa cenim zopet naš § 24. Pristavim naj le še, da tisti pečati so držali bolje kakor vse prisega.«

Resen sem ponudil hodži drugo skudeljco čorbe, sem nalil si v drugič — — — a molčal sem in ničesar več ga nisem vprašal. Molče sva popila čorbo, molče se poslovila.

Zdelo se mi je, da bode zanimala ta zgodbica tudi Ljubljančane, zato sem krenil z Barja sem med vas, da vam podam to sličico. Če je premedla — — oprostite! Barje se mi je pa priljubilo, tako, da se podam nazaj v tiste kraje in ostanem tam koj do onega dne, ko bo moje potovanje končano ter se vrnem — — ne več v Hades — — — temveč v nebeški Olimp.